

ผลิตภัณฑ์หุกระดาษของนางธนธรรณ ธงน้อย (ป้าน้อย)
ภูมิปัญญาท้องถิ่นอายุกว่า 100 ปี จากชุมชนวัดประยุรวงศาาวาสวรวิหาร

ผลิตภัณฑ์หุกระดาษของนางธนธรรณ ธงน้อย หรือที่คนในชุมชนเรียกกันติดปากว่า "ป้าน้อย" ตั้งอยู่ที่เลขที่ 44 ถนนเทศบาลสาย 2 แขวงวัดกัลยาณ์ เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร 10600 ในพื้นที่ชุมชนวัดประยุรวงศาาวาส วรวิหาร ซึ่งเป็นชุมชนเก่าแก่ที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ของกรุงเทพฯ

ประวัติและที่มาของภูมิปัญญา

หุกระดาษของป้าน้อยมีประวัติความเป็นมาที่น่าสนใจ โดยสืบทอดจากบรรพบุรุษมากกว่า 100 ปี ป้าน้อยได้รับแรงบันดาลใจในการทำหุกระดาษจากคุณพ่อ ซึ่งเป็นผู้มีความเชื่อมั่นในการนำสิ่งของเหลือใช้มาให้เกิดประโยชน์สูงสุด คุณพ่อของป้าน้อยเคยทำหุจากกระดาษเหลือใช้และปั่นเป็นออมสิน พร้อมทั้งสอนให้ลูกๆ ได้เรียนรู้การทำงานจากสิ่งที่มีอยู่แล้ว โดยยึดหลักการไม่สร้างขยะและใช้เวลาว่างในการทำงานศิลปะที่มีประโยชน์ต่อทั้งตัวเองและครอบครัว

เอกลักษณ์และคุณค่าของผลิตภัณฑ์

เอกลักษณ์ที่โดดเด่นของหุกระดาษของป้าน้อยคือการใช้กระดาษเหลือใช้เป็นวัสดุหลักในการสร้างสรรค์งานศิลปะ ซึ่งไม่เพียงแต่มีคุณค่าทางด้านศิลปะและสุนทรียภาพเท่านั้น แต่ยังเป็นการส่งเสริมการลดขยะและการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า สอดคล้องกับแนวคิดเศรษฐกิจหมุนเวียนและความยั่งยืนที่สังคมให้ความสำคัญในปัจจุบัน

นอกจากนี้ หุกระดาษของป้าน้อยยังมีลักษณะเฉพาะคือการทำเป็นสีแดง ซึ่งในวัฒนธรรมจีนถือเป็นสีมงคลและเป็นสัญลักษณ์แห่งโชคลาภ ความเจริญรุ่งเรือง ทำให้หุกระดาษของเธอได้รับความนิยมเป็นพิเศษในหมู่ชาวไทยเชื้อสายจีนที่มองหาสิ่งของมงคลเพื่อนำโชคลาภและความเป็นสิริมงคลมาสู่บ้านและธุรกิจ

สถานการณ์ปัจจุบันและความสำคัญต่อชุมชน

ในปัจจุบัน ครอบครัวของป้าน้อยเป็นครอบครัวเดียวในชุมชนวัดประยุรวงศาาวาสวรวิหารที่ยังคงผลิตหุกระดาษตามวิธีดั้งเดิม ทำให้ภูมิปัญญานี้มีความหายากและมีคุณค่าอย่างยิ่งต่อการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรม หุกระดาษของป้าน้อยยังคงได้รับความนิยมและมีผู้สนใจเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ โดยเฉพาะในงานต่างๆ ที่จัดขึ้นที่วัดประยุรวงศาาวาสวรวิหาร และกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์มรดกทางวัฒนธรรมและส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น

บทบาทในการถ่ายทอดภูมิปัญญา

บ้านน้อยไม่เพียงแต่เป็นผู้สืบทอดภูมิปัญญาจากรุ่นสู่รุ่นเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทสำคัญในการเป็นครูสอนและถ่ายทอดกระบวนการผลิตหัตถกรรมกระดาษแก่บุคคลที่สนใจ ทั้งผู้ที่ต้องการซื้อผลิตภัณฑ์และผู้ที่ต้องการเรียนรู้วิธีการทำหัตถกรรมกระดาษโบราณนี้ การถ่ายทอดภูมิปัญญาดังกล่าวไม่เพียงช่วยสร้างอาชีพและรายได้ให้แก่คนในชุมชน แต่ยังเป็นการปลูกฝังจิตสำนึกในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการใช้ทรัพยากรอย่างรู้คุณค่า และสืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่นให้คงอยู่สู่คนรุ่นใหม่อย่างยั่งยืน

วัสดุและอุปกรณ์

วัสดุหลัก

- กระดาษ หนังสือพิมพ์, กระดาษแข็ง, กระดาษที่เหลือใช้ (เช่น กล่องสบู่), และกระดาษสีขาว (เช่น กระดาษ A4)
- แม่พิมพ์ พิมพ์ที่ทำจากปูน

ตัวยัดและสี

- กาว/ตัวยัด แป้งเปียก
- สี สีนํ้ามันเป็นสีหลักที่ใช้ (อาจใช้สีน้ำได้)
- น้ำมันเบนซิน ใช้ผสมสีน้ำมันให้เงา

เครื่องมือและอุปกรณ์เสริม

- พู่กัน
- จานสี
- คัตเตอร์
- เทป
- เชือกหรือไหมพรมสำหรับทำหาง
- กาวลาเท็กซ์ (สำหรับตกแต่ง)

ขั้นตอนการทำหมุกระดาศ

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมวัสดุและแม่พิมพ์

การเตรียมกระดาศ

- นำหนังสือพิมพ์และกระดาศแข็งไปแช่น้ำเพื่อให้กระดาศอ่อนตัว

การเตรียมแม่พิมพ์ (พิมพ์)

1. ปั้นรูปร่างหมุ (หรือรูปอื่น ๆ ที่ต้องการ) ด้วยดินน้ำมัน
2. ผ่าดินน้ำมันที่ปั้นเป็นรูปร่างหมุออกเป็นครึ่งตัว
3. วางรูปร่างดินน้ำมันครึ่งตัวคว่ำลงในกรอบหรือกล่อง
4. เทปูนลงไปทับ ทิ้งไว้ประมาณ 1 คืนให้แข็งตัว
5. เมื่อปูนแข็งแล้ว ให้แกะดินน้ำมันออก จะได้แม่พิมพ์ปูนสำหรับหล่อหมุกระดาศ

ขั้นตอนที่ 2 การขึ้นรูปหมุ (โดยใช้แม่พิมพ์)

1. ทาแป้งเปียก ทาแป้งเปียกให้ทั่วกระดาศที่เตรียมไว้
2. บุกแม่พิมพ์ นำกระดาศชิ้นยาวที่ทาแป้งเปียกแล้วบุใส่ลงไปแม่พิมพ์
3. ใส่ส่วนประกอบย่อย
 - ใส่ส่วนขาและหูโดยทากาวที่แผ่นเล็ก ๆ
 - วางลงไปในหลุมของขาและหูที่อยู่ในแม่พิมพ์
 - ขาจะมีสองข้าง และหูจะมีหนึ่งอัน
4. เพิ่มความแข็งแรง ใส่กระดาศที่แช่น้ำแล้วทาแป้งเปียกเข้าไปให้เต็มพิมพ์ โดยกดให้แน่น ๆ

5. ทำซ้ำ ทำขั้นตอนนี้ซ้ำ 2 ครั้ง เพื่อให้ได้หมูครึ่งตัว 2 ซีก

ขั้นตอนที่ 3 การทำให้แห้งและการประกอบ

1. ตากแดด นำชิ้นงานที่ขึ้นรูปเสร็จแล้วไปตากแดด (ใช้เวลาประมาณ 4-5 วันกว่าจะแห้งสนิท)
2. แกะออกจากพิมพ์ เมื่อชิ้นงานแห้งแล้ว ให้ดึงออกจากแม่พิมพ์
3. ตกแต่งรูปร่าง ตัดขอบที่เกินมาหรือส่วนที่ไม่เรียบร้อยออกด้วยคัตเตอร์หรือกรรไกร
4. ใส่หาง ทำหางจากเชือกหรือไหมพรม อาจมีไม้ชิ้นเล็ก ๆ ค้ำไว้ด้านในเพื่อไม่ให้หลุด
5. ประกอบชิ้นส่วน นำหมูครึ่งตัวทั้งสองซีกมาตากาว/แปะเปียกแล้วประกบเข้าด้วยกัน
6. ปิดรอยตะเข็บ (โป๊ว) ใช้กระดากและแปะเปียกปิดรอยตะเข็บ (รอยต่อตรงกลาง) ให้เนียน

ขั้นตอนที่ 4 การปิดผิวด้วยกระดาษขาว

1. ปิดผิว
 - ใช้กระดาษสีขาว (เช่น กระดาษ A4 ที่ใช้เพียงด้านเดียว)
 - ฉีกเป็นชิ้นเล็ก ๆ ทาแปะเปียกแล้วปิดทับชิ้นงานอีกครั้ง
 - เพื่อให้ผิวเนียนและเตรียมพร้อมสำหรับการทาสี
2. การตาก ตากให้แห้งสนิทอีกครั้ง ขั้นตอนที่ 5 การทาสีและตกแต่ง

การเตรียมและทาสี

1. **เตรียมสี** ใช้สีน้ำมันเป็นสีหลัก หากต้องการให้สีมันและเงา ต้องผสมกับน้ำมันเบนซิน
2. **ทาสีพื้น** ทาสีพื้นหลักซึ่งมักจะเป็นสีแดง
3. **ลงรายละเอียด** ลงสีรายละเอียดบนใบหน้า เช่น การเขียนตา หรือการทาสีขาที่หูและปาก

การตกแต่งเพิ่มเติม

สามารถตกแต่งด้วยวัสดุอื่น ๆ เช่น คริสตัล หรือเพชร โดยใช้กาวลาเท็กซ์ติด

การดูแลรักษา

หากกระปุกหมูเต็มและต้องการเอาเงินออก สามารถผ่าหรือเจาะที่ตัวกระปุกได้ เนื่องจากเป็นกระดาษ จึงสามารถซ่อมแซมให้กลับมาใช้งานได้ตลอดชีวิต

หมายเหตุ: กระบวนการทั้งหมดใช้เวลาประมาณ 4-5 วัน และต้องอาศัยเวลาในการรอให้แต่ละชั้นแห้งสนิทก่อนทำขั้นตอนถัดไป

ที่มา : สถานีวัฒนธรรม. (2564, 4 มีนาคม). ศิลป์สร้างทางอาชีพ / EP.4 / การทำหมูกระดาษ / สถานีวัฒนธรรม /

4 มี.ค.64. [วิดีโอ]. YouTube.